

Zodpovědnost manažerů

Firmy se bojí o svou pověst. Manažeri, kteří škodí, často unikají sankcím

NEZODPOVĚDNÍ MANAŽEŘI. Současná úprava zákona sice akcionářům přiznává právo na vymáhání zodpovědnosti statutárních orgánů, společností se jí ale nevyplatí využívat. Připravovaný nový zákon o obchodních korporacích možná představuje změnu k lepšímu, situaci však nijak výrazně neřeší.

Tomáš Hülle
tomas.hulle@economia.cz

Má ve vaší firmě pozici statutárního orgánu, tedy jednatele nebo člena představenstva, někdo, kdo uzavírá neustále podezřelě nevýhodné smlouvy? Dochází u vás k porušování předpisů společnosti, ale jako „pouhý“ společník a majitel do toho nemůžete zasáhnout? Může to dospět i do situace, kdy nestihnoučas podat insolvenční návrh a společnost bude postupně doslova „majetkově vyčištěna“. Za tyto činnosti sice odpovídají ve společnostech členové statutárních orgánů, jenže jejich odpovědnosti se v současnosti až na několik výjimek vůbec neuplatňuje.

„Nejčastěji se setkáváme s případy, kdy dochází k prodeji nemovitosti nebo vozidel za ceny nevýhodné pro společnost,“ popisuje svou zkušenost Martin Novotný, partner NSG Morison. Přitom odpovědnost statutárních orgánů a její vymáhání je v západních zemích zcela běžné. V Česku navíc není výše odpovědnosti nijak omezena, a je tak možné kompenzovat vzniklou škodu společnosti na celém majetku statutárního orgánu. Při případné žalobě navíc dochází k otočení důkazní povinnosti a člen statutárního orgánu tedy musí prokázat, že jeho jednání bylo v pořádku.

Úprava existuje, společnosti ji nevyužívají

Každý jednatel či člen představenstva si při své činnosti musí počínat s takzvanou péčí řádného hospodáře. Podrobnější popis tohoto ustanovení ale v zákoně schází, a je tak vždy posuzován pokaždé až soudem. „Řádný hospodář je fiktivní osoba a žádnou osobu, která by se takto chovala, asi nenajdete,“ říká Karel Muzikář, partner Weil, Gotshal & Manges.

Dřívějších rozhodnutí, která by tento právní termín definovala, je také jako šafránu a nepředvídatelnost budoucího postupu soudu je také jeden z klíčových

důvodů, proč společnosti dnes raději odpovědnost po členech svých orgánů nepožadují. A pokud už nějaká rozhodnutí existují, většinou se jedná o rozhodnutí trestní. Tato praxe by však také mohla brzy skončit.

„České soudy nás stále častěji odkazují zpět na civilní řízení,“ vysvětluje Novotný. Civilní řízení je však zatím nedostatečně vyzkoušeno a výsledek je jen velmi obtížně předvídatelný.

Právníci se také shodují, že jedním důvodem pro neuplatňování těchto žalob je i ochrana dobré pověsti společnosti. „Společnosti nemají zájem na tom, aby se jejich spor s bývalým členem statutárního orgánu popisoval v médiích. Někoho by mohlo zajímat, jak byl vybrán, jak se do společnosti dostal a proč ho nikdo nehlídal. Taková zpráva může srazit hodnotu akcií společnosti,“ vysvětluje Muzikář. V tom se shoduje s Jakubem Adamem, partnerem DLA Piper. „Hlavní problém zdrženlivosti společností spočívá většinou v tom, že se nemají čím chlubit. Informace, že v managementu byly osobnosti, které neplnily své povinnosti s řádnou péčí, není signál, který by jejich obchodní partneři ocenili.“

Problém publicity je však řešitelný například prostřednictvím rozhodčích doložek, které se začleňují do smluv uzavíraných se statutárními orgány společnosti. Pokud existují, případné spory se vždy řeší neveřejně pomocí rozhodčího řízení. Informace o sporu se tak nedostanou na veřejnost. „Rozhodčí doložky používáme a standardně doporučujeme, ale ne vždy jsou nakonec přijaty. Vůči nim vždy existuje odpor na straně manažerů. V praxi jsou tak využívány spíše u smluv s nějakým vztahem k zahraničí,“ říká Adam.

Dalším častým řešením jsou potom dohody o narovnání, kde se společnost a člen jejího statutárního orgánu velice rychle domluví na řešení, a nedojde tak k poškození pověsti společnosti. Tato možnost je podle právníků vedle naprosté ignorance nejčastěji využívaným řešením.

Posledním důvodem je i to, že majitelé společností mají velice obtížný přístup k dokumentům, ze kterých je možné zjistit, že vůbec k něčemu škodlivému ve společnostech dochází. V tom je významný rozdíl oproti přístupu k dokumentům například v USA, kde je veškeré dokazování podrobně upraveno. Podle českého právního řádu je totiž nutné každý požadovaný důkaz velice přesně označit. Majitelé sice mají přístup k povinně zpracovávaným dokumentům, ale již jen

Firmy a odpovědnost

Případy, u nichž byla řešena nebo hrozí řešení odpovědnosti jejich manažerů

Sazka

Aleš Hušák, dřívější generální ředitel Sazky, by mohl být terčem vymáhání odpovědnosti. Dovedl loterijní společnost s 1,4miliardovým ročním ziskem do konkurzu. Věřitelé a část akcionářů tvrdí, že protiprávně postupoval během krize Sazky a záměrně jí poškozoval v zájmu konkurence.

Tatra

Na členy představenstva bylo podáno trestní oznámení za prodej vozidel za nevýhodných podmínek. Veškerý zisk měl být převáděn na účet společnosti Vectra Limited, jejíž akcionář je totožný s akcionářem Tatry.

Komerční banka

Řízení založené na nevýhodném poskytování úvěrů manažery banky v 90. letech. Případ je známý jako kauza Barak Alon. Podnikatel měl banku připravit o 8 miliard korun.

Čepro

Tomáš Kadlec, bývalý ředitel Čepra, měl do smluv zahrnout přemrštěné smluvní pokuty. Kadlec je nyní znovu vyšetřován.

Zdroje: ČTK, Týden, DLA Piper, NSG Morison

obtížně mohou zjišťovat, jak přesně v konkrétních případech statutární orgány postupují, pokud nemají čas na společnou pravidelně dohlížet a dokumenty požadovat.

Jako prevenci mají některé společnosti například zakotveny ve společenských smlouvách jasné stanovení pravidel, kdy musí docházet k potvrzení rozhodnutí statutárních orgánů majiteli. To chrání společnost i statutární orgán. Tento postup však omezuje reakceschopnost společnosti. „Nemůžete vyžadovat souhlas na úplné všechno. Na co by tam potom statutární orgán ve společnosti byl?“ říká Novotný.

Budoucnost - statutáři pod palbou akcionářů?

Ke změně by mělo dojít v souvislosti s připravovaným zákonem o obchodních korporacích. Ten v současné podobě pouze zpřesňuje požadavky, kterými se musí statutární orgány řídit, a současně zavádí pravidlo takzvaného podnikatelského úsudku. Podle tohoto pravidla platí, že kdo se v dobré víře, informovaně a v zájmu korporace rozumně rozhoduje, nebude za své jednání odpovědný. Manažerům společnosti se tak přiznává právo na takzvaný čestný omyl, kdy i v případě jejich vzorného jednání může dojít k výsledku, který nebude pro společnost výhodný.

Zpřesnění a úpravu nového zákona zcela měnicího korporátní právo sice právníci vítají, ale současně se shodují, že to vymáhání odpovědnosti stejně v praxi příliš nepomůže. Jak říká Adam, úprava zřejmě pomůže s definicí podmínek odpovědnosti, ale důvody, proč nepostupovat, zůstávají úplně stejné i po ní. „Na tom se zřejmě nic nemění,“ zdůrazňuje.

Na adresu nové úpravy navíc zaznívá kritika ze strany Muzikáře i k rozšíření účastníků, kteří budou moci na statutární orgány podávat žalobu. „Členové statutárních orgánů budou v podstatě pod terorem akcionáře, který si koupí jednu akcii a bude schopen vytvářet tlak na vedení,“ vysvětluje. Nová úprava totiž ruší podmínku, že pro žaloby na statutární orgány je třeba 3 nebo 5 procent akcionářů společnosti, a žalovat tak bude moci každý. Tuto námitku však tvůrce zákona Bohumil Havel odmítá: „Jedná se o evropský trend a posílení ochrany menších akcionářů. Ti stejně nebudou mít možnost žalovat náhradu škody pouze pro sebe, ale musejí ji žalovat pro celou společnost. Ochrana před šikanou je navíc chráněna například novou povinností loajality vůči společnosti.“

Anketa

Jaké jsou podle vás hlavní příčiny toho, že se

Stanislava Černá
PROFESORKA

Josef Holejšovský
SOUDECE

Ondřej Novák
ČLEN

Tomáš Rychlý
PARTNER